

Minister Zdrowia
Łukasz Szumowski

Warszawa, 10 maja 2019

ZPG.075.2.2019

Szanowni Państwo Dyrektorzy
i Kierownicy podmiotów
medycznych

W roku bieżącym mija 7 lat od wejścia w życie przepisów *ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach porozumiewania się* (Dz. U. 2017, poz. 1824). Do stosowania przepisów ustawy zobowiązane są m.in. podmioty lecznicze, o których mowa w art. 4 ust. 1 *ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej* (Dz. U. z 2018 r. poz. 2190, z późn. zm.).

Ze względu na informacje o nadal występujących trudnościach w kontaktach z podmiotami leczniczymi osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się, pragnę zwrócić Państwa uwagę na następujące kwestie.

Niezwykle istotne jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnością narządu słuchu odpowiedniej opieki medycznej, w szczególności w zakresie komunikacji na poziomie pacjent (niesłyszący lub niedosłyszący) – personel medyczny oraz niemedyczny. Należy zaznaczyć, że artykuł 32 *ustawy z dnia 2 kwietnia 1997 r. – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Dz. U. nr 78, poz. 483, z późn. zm.) stanowi, że wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Ponadto, art. 68 Konstytucji stanowi, że każdy ma prawo do ochrony zdrowia, a art. 69 Konstytucji wskazuje, że osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

Wskazać należy, że w ramach funkcjonującego systemu ochrony zdrowia, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, istnieją rozwiązania w zakresie zapewnienia form komunikacji personelu medycznego z pacjentami niesłyszącymi.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 powołanej *ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się*, osoby doświadczające trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się (osoby uprawnione) mają prawo do swobodnego korzystania z wybranej przez siebie formy komunikacji. Stosownie do art. 7 ww. ustawy, osoba uprawniona ma prawo do skorzystania z pomocy osoby przybranej w kontaktach z podmiotami zobowiązanymi. Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 1, przez osobę przybraną należy rozumieć osobę, która ukończyła 16 lat i została wybrana przez uprawnionego w celu ułatwienia porozumienia się i udzielenia pomocy w załatwieniu spraw w organach administracji publicznej, jednostkach systemu, podmiotach leczniczych (...).

Należy zauważyć, że niejednokrotnie osobą przybraną w kontaktach z podmiotami jest małoletnie dziecko pacjenta niesłyszącego. Ponadto, prowadzone sprawy w placówkach medycznych często wiążą się z ujawnianiem intymnych informacji o życiu pacjenta oraz o jego stanie zdrowia. Powyższe sytuacje mogą wiązać się z dużym stresem dla małoletniej osoby. Dodatkowo, tłumaczenie symultaniczne dla rzetelnego przekazu wymaga znajomości specjalistycznego słownictwa. Osoby małoletnie najczęściej nie dysponują odpowiednimi umiejętnościami oraz wiedzą, która pozwalałaby skutecznie przetłumaczyć rozmowę, nie zmieniając jej sensu.

Wobec powyższego, dla prawidłowej realizacji art. 7 ust. 1 *ustawy o języku migowym*, niezbędne jest poinformowanie lekarzy o ograniczeniu wiekowym dla osób pełniących rolę tłumacza. Placówki świadczące usługi medyczne powinny informować pacjentów, że wybrana przez nich osoba do pośredniczenia w rozmowie powinna mieć ukończone 16 lat.

Należy zauważyć, że art. 10 *ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się* stanowi, że podmioty lecznicze zapewniają możliwość korzystania przez osoby uprawnione z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza - przewodnika. Wyżej wymieniona ustawa wprowadza obowiązek prowadzenia przez wojewodów rejestru tłumaczy PJM, SJM i SKONG. Szczegółowe zasady prowadzenia rejestru tłumaczy migowych określone zostały w *Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 czerwca 2012 r. w sprawie rejestru tłumaczy polskiego języka migowego, systemu językowo-migowego i sposobu komunikowania się osób*

głuchoniemych (Dz. U. poz. 652). Powyższy rejestr jest powszechnie dostępny na stronach internetowych urzędów wojewódzkich, co umożliwia wszystkim zainteresowanym swobodne komunikowanie się z osobami świadczącymi usługi tłumacza migowego na terenie wszystkich województw.

Zauważenia wymaga fakt, że osobie głuchej przysługuje prawo do dofinansowania ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych usługi tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika, zgodnie z art. 35a ust. 1 pkt 7 lit. f *ustawy z dnia z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych* (Dz.U. 2018 r. poz. 511, z późn. zm.).

W tym miejscu należy zaznaczyć, że stosownie do art. 9 ust. 2 i 3 *ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta* (Dz. U. z 2017 r. poz. 1318, z późn. zm.) pacjent, w tym małoletni, który ukończył 16 lat, lub jego przedstawiciel ustawowy mają prawo do uzyskania od osoby wykonującej zawód medyczny przystępnej informacji o stanie zdrowia pacjenta (...). Informacja i jej forma powinna być dostosowana do możliwości komunikacyjnych pacjenta. Podkreślenia wymaga fakt, że przekazanie informacji w formie pisemnej może być niewystarczające, ponieważ część pacjentów z niepełnosprawnością narządu słuchu nie posługuje się biegle polskim językiem pisanym. W związku z tym, pacjent lub jego ustawowy przedstawiciel mają prawo do wyrażenia zgody na udzielenie informacji innym osobom, co w wielu przypadkach może ułatwić sposób przekazywania danych dotyczących stanu zdrowia pacjenta.

Warto wspomnieć, że w sytuacji korzystania z pomocy osoby trzeciej w formie tłumacza, osoba z niepełnosprawnością słuchu powinna wyrazić zgodę - upoważnienie do uzyskiwania informacji o stanie zdrowia. Zgodnie z § 8 *rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie rodzajów, zakresu i wzorów dokumentacji medycznej oraz sposobu jej przetwarzania* (Dz. U. poz. 2069, z późn. zm.) w dokumentacji indywidualnej wewnętrznej powinno zamieścić się lub dołączyć do niej oświadczenie pacjenta o upoważnieniu do uzyskiwania informacji o jego stanie zdrowia i udzielonych świadczeniach zdrowotnych, ze wskazaniem imienia i nazwiska osoby upoważnionej oraz danych umożliwiających kontakt z tą osobą.

W tym kontekście warto poruszyć, często zgłaszaną przez środowisko osób niepełnosprawnych, problematykę niewłaściwego lub niepełnego oznakowania podmiotów leczniczych. Odpowiednie informacje powinny zostać umieszczone na stronie internetowej podmiotu lub w Biuletynie Informacji Publicznej. Podnoszony

bywa także brak informacji w ogólnodostępnym miejscu w siedzibie podmiotu o usługach i rozwiązaniach pozwalających na komunikowanie się z osobą niesłyszącą. Należy podkreślić, że problemem jest zarówno brak informacji, jak i informacja podana w niewłaściwej formie. W przedmiotowej sytuacji warto rozważyć umieszczenie informacji w formie pisemnej w siedzibie podmiotu w miejscu ogólnodostępnym. Rozważyć można także zastosowanie odpowiedniego oznakowania graficznego, tj. symbol przekreślonego ucha lub symbol „migających dłoni”. Ponadto, sugerowane jest zapewnienie odpowiedniej komunikacji pacjenta z niepełnosprawnością słuchu z podmiotem, w celu umożliwienia mu m.in. możliwości bezproblemowego zapisu na świadczenia zdrowotne. W tym miejscu sugeruje się wykorzystywanie takich narzędzi jak poczta elektroniczna, sms lub komunikatory internetowe.

W związku z powyższym, zwracam się z uprzejmą prośbą o informowanie pacjentów głuchych i słabosłyszących o odpowiednich rozwiązaniach służących komunikacji w podmiotach leczniczych. Proszę również, aby w miarę możliwości przedstawione wyżej informacje umieszczać na stronach internetowych placówek.

Jednocześnie w załączeniu przekazuję Zbiór podstawowych zasad postępowania z pacjentem z niepełnosprawnością słuchu przygotowany przez przedstawicieli organizacji zajmujących się tematyką osób głuchych i niedosłyszących działających w Komisji ds. Osób Głuchych przy Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Józefa Szczurek-Żelazko
Sekretarz Stanu

Załączniki:

- Zbiór podstawowych zasad postępowania z pacjentem z niepełnosprawnością słuchu.